

Platausu sikspārnim Aizkraukles puse ir ideāla vieta dzīvošanai

Izsmalcināta ēdienkarte un īpašas prasības slēpnim

Aizkraukles novadā 8000 hektāru liela teritorija tuvākajā nākotnē būs noteikta kā aizsargājama. Dabas pētnieki atklājuši, ka tajā dzīvo Latvijā reti sastopamais sikspārnis — Eiropas platausis.

IMANTS KAZIĻUNS

Izvēlas brangākos naktstauriņus

Platausu sikspārnis Latvijā ir ļoti reti sastopama sikspārņu suga. Dzīvnieks ir izvēlīgs gan attiecībā uz dzīves vidi, gan barību. Līdz ar to nav pārāk daudz teritoriju, kurās ir vairāki no pamatnosacījumiem. Viena no šādām sikspārnim īpaši piemērotām teritorijām ir starp Odzienu, Klintaini un Koknesi. Tur skuju koku meži mijas ar lapu kokiem, ir arī pietiekami daudz ikdienā nepieciešamās barības — naktstauriņu.

Viesturs Vintulis, sikspārņu eksperts no Dabas aizsardzības pārvaldes, stāsta: “Ja pagrabā redz sikspārņus, nespeciālistam būs grūti noteikt, vai tas ir platausis. Bez teju vienīgās pazīmes — virs pieres saaugušām platām, bet isām ausīm — no saviem brāļiem tas daudz neatšķiras. Ausis uz pieres saaugušas arī garausainajam sikspārnim, bet tam tās ir divreiz garākas. Toties šī ir viena no retākajām sugām Latvijā. Salīdzinājumā ar pārējām platausim ir ekstrēmas prasības pret dzīves vidi. Par slēptuvi vasarā izmanto atlupušu, pārsvarā priežu, mizu. Turklāt slēptuves ir īslaicīgas, tās bieži maina. Līdz ar to vienviet jābūt daudziem piemērotiem kokiem. No vi-

EIROPAS PLATAUSIS (*Barbastella barbastellus*). Ķermeņa garums līdz 64 mm, ausu garums līdz 18 mm. Svars līdz 13 gramiem.

Foto no SIA “Dabas eksperti” sagatavotā Eiropas platauša aizsardzības plāna

siem Latvijā sastopamajiem sikspārņiem platausis ir teju vienīgais, kas specializējies ar virkni pielāgojumu uz naktstauriņu ēšanu. Arī šajā ēdienkartē priekšroku dod izmērā lielākiem kukaiņiem. Tā nakts laikā ātrāk var saņemt nepieciešamo barības daudzumu, kas ir no trešdaļas līdz pat pusei no ēdāja svara.

Tā kā sikspārņu aktīvais laiks ir krēsla un nakts, viņu skaitu grūti noteikt. Latvijā kopumā varētu būt

Svarīgs katrs lielais pagrabs

No SIA “Dabas eksperti” sagatavotā Eiropas platauša (*Barbastella barbastellus*), aizsardzības plāna, punkta “Sugas apdraudējums”: Mazāk izteikta, tomēr nelabvēlīga situācija novērojama arī zināmajās Eiropas platauša ziemošanas vietās. No 22 pēdējo 20 gadu laikā apzinātajiem pagrabiem, kuros šī suga vismaz reizi ir ziemojusi, pieci pagrabi vairs neeksistē kā sikspārņiem izmantojamas ziemošanas mītnes pārbūves vai sabrukšanas dēļ. Zudušo pagrabu skaitā ir arī divas ilggadīgas mītnes, kurās regulāri ziemoja vairāk nekā viens šīs sugas indivīds.

Divas no šobrīd zināmajām pastāvīgākajām ziemošanas vietām nākotnē varētu tikt pārbūvētas (Odzienu pils un Stukmaņu muiža), savukārt Jaunbebru muižas drupu pagrabi strauji brūk un visdrīzāk tuvākajos gados vairs nebūs izmantojami kā ziemošanas vietas. Kaut gan, iespējams, atsevišķu ziemošanas vietu zaudēšana šīs īpaši salcietīgās sugas izdzīvošanai nav izšķirošs faktors, tomēr Latvijas klimatiskajos apstākļos piemērotu ziemošanas vietu sikspārņiem nav daudz, tāpēc svarīgi saglabāt katru mītni, kurā šī suga regulāri pārziemo. 1997. gadā 4 indivīdi tika atrasti ziemojam Kokneses muižas bijušo stālņu ēkas pagrabos, kur suga tika atrasta regulāri ziemojam arī turpmākajos gados, liecinot par vismaz nelielas pastāvīgas populācijas eksistenci. 2003. gadā turpat netālu esošās Stukmaņu muižas pagrabā tika atrasti vēl seši ziemojoši īpatņi, turklāt nākamajā ziemā skaits šajā pagrabā pieauga līdz deviņiem īpatņiem.

Tādējādi tika secināts, ka Kokneses — Pļaviņu apkārtnē ir vismaz lokāla Eiropas platauša populācija.”

EIROPAS PLATAUŠA ATRADUMI LATVIJĀ — visu pieejamo datu apkopojums. Pelēkie punkti — vēsturiskie atradumi ziemošanas vietās pirms 1997. gada, melnie — ziemošanas vietas, pelēkie — atradumi vasarā. Kartē nav iekļauti reģistrētie Eiropas plataušu atradumi migrācijas laikā Papē un M. Mazinga novērojums Gaujienā.

No SIA “Dabas eksperti” sagatavotā Eiropas platauša aizsardzības plāna

ap 500 plataušu. Savukārt Kokneses pusē ne vairāk kā simts. Pat ja cilvēki nodrošinātu ideālus dzīves apstākļus, šo sikspārņu daudzums pieaugtu ļoti lēni.

Pūce pēc viena sikspārņa neskries

Visām sikspārņu sugām, kuras pārziemo Latvijā, gadā piedzimst tikai viens mazulis. Kā jau dabā iekār-

tots, ne visi jaundzimušie izdzīvo un sasniedz pieauguša sikspārņa vecumu. Parasti sikspārņu mazuļi dzimst jūnijā pirmajā pusē. Ļoti siltā pavasarī arī maija beigās. Šogad pēcnācēji sāka dzimst vēl, pēdējie tikai jūlijā sākumā. Sikspārņu mamma mazuli mēnesi baro ar pienu. Aptuveni mēneša laikā mazie iegūst lidotspēju un attiecīgi paši var sevi pabarot, kļūst neatkarīgi.

Runājot par sikspārņu ienaidniekiem, cilvēka darbībām ir divējāda ietekme. No vienas puses, nozāgē-

jot kokus, mainām, iznīcinām viņu dzīves vidi. Toties cilvēka celtās ēkas, pagrabus šie dzīvnieki izmanto ziemošanai. Dabā platausi apdraud cauna un tai līdzīgie mazie plēsēji. Mazāks apdraudējums ir no plēsīgajiem putniem. Pūcei viņš kā barība nav pārāk aktuāls, jo neveido lielas kolonijas, bet dzīties pēc viena sikspārņa pūcei nav izdevīgi. Cita lieta, ja gadās uziet tā saukto sikspārņu spietošanas vietu. Platauši, kas pārziemo ēkās, pagrabos, uzglūnēt var arī mājās kaķis. → 7. lpp.